

Online nebo osobně? Knihovna Akademie věd ČR se představuje

Jistě není nutné vysvětlovat od základů, co je knihovna a jaké služby v ní můžeme očekávat. Stejně tak jako konstatovat, že chceme-li poznávat a zkoumat svět kolem sebe, potřebujeme dobré zdroje informací, relevantní a ověřené. Takové, které právě knihovny umějí získávat a zprostředkovávat svým čtenářům. Knihovny ale dokážou nabídnout mnohem více. Zveme vás k seznámení s Knihovnou Akademie věd, kterou si můžete díky množství nabízených služeb oblíbit, i když ji třeba přímo nenavštívíte.

Nezávisle na prostoru a čase

Samozřejmě není možné si bez fyzické návštěvy knihovny vypůjčit tištěnou knihu nebo časopis. Na druhou stranu zcela nezávisle na denní době i místě, kde se právě nacházíte, můžete číst jejich elektronické verze. Ve třicítce plnotextových, bibliografických nebo citačních databází, do nichž Knihovna AV ČR umožňuje svým čtenářům přístup, se nachází více než 360 tisíc knih a 53 tisíc časopisů. Obsahově pokrývají všechny vědní oblasti, lze v nich podrobně vyhledávat, případně (v závislosti na licenčních podmínkách jednotlivých zdrojů) dokumenty tisknout, ukládat nebo stahovat formou offline výpůjčky. Až na výjimky jsou všechny databáze dostupné v režimu vzdáleného přístupu, tedy online z libovolného místa. Do chráněného obsahu se dostanete díky osobním přístupovým údajům, které získáte při registraci do knihovny.

Ani kvůli registraci však do knihovny cestovat nemusíte. Lze ji vyřídít korespondenčně prostřednictvím České pošty, nebo

také online. V obou případech je nutné vyplnit a odeslat formulář (v tištěné podobě či elektronicky) a pravdivost údajů doložit kopií občanského průkazu nebo povolení k pobytu. Obratem získáte přístupové údaje (a informace k uhrazení registračního poplatku). Samotná registrace a aktivace čtenářského účtu proběhne do dvou pracovních dnů od chvíle, kdy do knihovny dorazí vytištěná přihláška s potřebnými dokumenty nebo elektronicky vyplněný formulář.

Speciálním informačním zdrojem, který Knihovna AV ČR ve spolupráci s dalšími institucemi sama vytváří a provozuje, je Digitální knihovna AV ČR (<http://kramerius.lib.cas.cz>). V té se nyní nachází přes 3 000 titulů monografií a 187 periodik, pocházejících především z produkce Akademie věd ČR a jejich předchůdkyň nebo spolupracujících institucí. Většina dokumentů byla vydána ve 20. stol., retrospektiva však sahá až do poloviny 16. stol. Obsah Digitální knihovny neustále doplňujeme, ať už jde o rozšiřování archivu, nebo o nově vydávané dokumenty. Volně dostupné dokumenty lze vytisknout nebo stáhnout ve formátu PDF. Veřejně není přístupný celý obsah Digitální knihovny – omezení je dáno autorskými právy (právně volným dílem se stává dokument až ve chvíli, kdy od smrti jeho autora či autorů uplyne 70 let), případně obsahem smlouvy uzavřené s autorem nebo vydavatelem. Kompletně zatím zůstává Digitální knihovna AV ČR přístupná pouze ve studovně knihovny (obr. 1).

V Digitální knihovně AV ČR mimo jiné najdete hned několik periodik zaměřených

na biologii a příbuzné obory. Kromě Živa (digitální knihovna zahrnuje celý archiv od prvního čísla z r. 1853, přibližně polovina je přístupná bez omezení) jsou to např. *European Journal of Entomology* – volně přístupné jsou všechny ročníky až do r. 2017 včetně; *Folia Parasitologica* – dostupné volně až do r. 2000; *Folia Zoologica* – volně dostupné jsou všechny ročníky až do r. 2009; *Journal of Hydrology and Hydrodynamics* – titul je volně přístupný až do r. 2017; *Preslia* – volně přístupná jsou čísla vydaná do r. 2002, nebo *Vesmír* – dostupný volně do r. 2012.

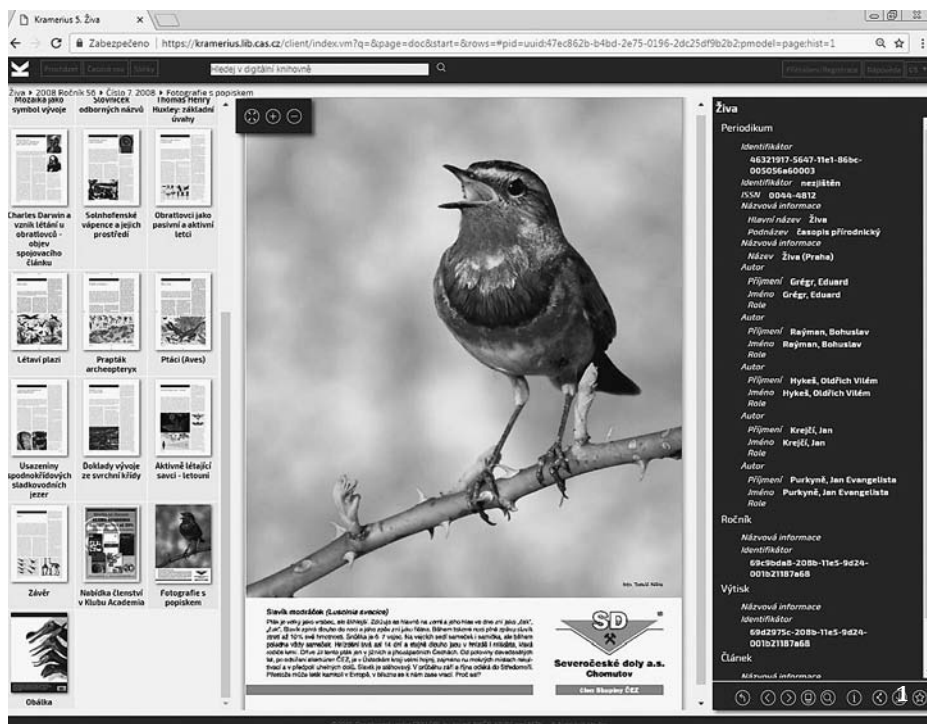
Pro přístup k obsahu Digitální knihovny není nutné být registrovaným čtenářem Knihovny AV ČR. Totéž platí i pro některé další služby. Pracovníci knihovny jsou např. připraveni pomoci při vyhledávání věcných i biografických informací a jejich ověřování. Konzultace probíhají telefonicky, e-mailem, prostřednictvím online formuláře nebo přes facebook. Pokud potřebujete vypracovat citační analýzu nebo obsáhlejší seznam literatury k jakémukoli tématu či autorovi, můžete si za úhradu objednat vytvoření příslušné rešerše.

Další zajímavou službou, která není vázána členstvím v knihovně, je digitalizace na objednávku. V rámci evropského projektu eBooks on Demand je možné objednat si digitalizaci jakékoli knihy vydané v letech 1500–1900 a její zaslání v elektronické podobě. Objednávka probíhá přímo přes katalog na webových stránkách knihovny (viz dále), u knih vybraných pro digitalizaci se vám její nabídka automaticky zobrazí.

Skenování knih na objednávku provádí knihovna ve vlastním Digitalizačním centru, kde také vzniká obsah Digitální knihovny AV ČR. Kapacitu centra mohou využít i další instituce nebo široká veřejnost – v Knihovně AV ČR již byly digitalizovány soubory klasických publikací i specifických dokumentů, jako jsou mapy, historické tisky nebo velké formáty (vybavení centra umožňuje skenování až do velikosti A0, obr. 2).

Skenování v malém rozsahu, např. kopie článků nebo částí knih, zajišťuje Reprografické a knihařské centrum. Jeho hlavní činností je ale tisk či kopírování – od několika listů až po produkci a vazbu nízkonákladových publikací. Zadavatelům tisku a vazby závěrečných prací všech typů nabízí Repro-centrum speciální zvýhodněné ceny. Termíny vyhotovení se pohybují podle domluvy od tří hodin do tří dnů. V reprografickém a knihařském centru umějí také vázat nebo odborně opravovat knihy, paspartovat, zhotovit krabice na míru. Ani pro realizaci těchto objednávek není osobní návštěva nutná, v některých případech ale jistě bude vhodná (např. pro výběr barvy plátna nebo typu vazby dokumentu).

- 1 Časopis Živa v Digitální knihovně Akademie věd ČR
- 2 Digitalizační centrum Knihovny AV ČR disponuje vybavením pro skenování nejrůznějších typů materiálů.
- 3 V knihovně je možné pronajmout si jednu z individuálních studoven a získat tak soukromý prostor ke studiu.
- 4 Studovna knihovny v sídle Akademie věd na Národní 3 v Praze. Snímky Z. Tichého, Knihovna AV ČR

Základna pro studium i vědeckou práci

Pokud se rozhodnete Knihovnu Akademie věd ČR navštívit v jejím sídle na Národní 3 v Praze 1 a na místě zvolíte plnou registraci, získáte možnost všechny knihovní služby využívat v celém rozsahu, navíc v prostoru komfortně vybaveném pro další studium a práci s dokumenty.

Jako registrovaný čtenář budete mít možnost veřejně dostupný katalog knihovních dokumentů kromě prohledávání využívat i pro online rezervace knih, sledování svého čtenářského účtu, vytváření seznamů literatury, ukládání oblíbených dokumentů a výsledků vyhledávání. Výpůjčky publikací probíhají, jak je v knihovnách obvyklé – lze si je půjčit domů, případně (starší vydání knih, časopisy apod.) využít ke studiu pouze v prostorách knihovny. Knihovní fond je z větší části uložen v depozitáři mimo Prahu, v takovém případě je nutné objednat si dovezení požadované publikace předem. Ostatní dokumenty jsou připraveny k zapůjčení do 30 minut. Elektronické dokumenty získává čtenář většinou okamžitě prostřednictvím vzdáleného přístupu bez ohledu na to, zda se přímo nachází v knihovně či nikoli. Ty, u kterých není vzdálený přístup z licenčních či autorskoprávních důvodů povolen, můžete prohlížet, ukládat a tisknout v samoobslužné počítačové studovně nebo na vlastním zařízení připojeném k síti knihovny. Samozřejmě se může stát, že dokument, který potřebujete, knihovna ve svém fondu nemá. V takovém případě lze o jeho získání (ať už formou fyzické výpůjčky, nebo digitální kopie) požádat prostřednictvím mezi knihovní služby. Tak lze žádat tištěné i elektronické dokumenty z domácích i zahraničních knihoven, je však nutné počítat s úhradou vzniklých nákladů a souvisejícími poplatky.

Druhou možností je stát se vlastně spolupracovníkem knihovny. Jsme rádi, pokud nám čtenáři doporučí knihu nebo časopis (v tištěné i elektronické verzi), které by u nás rádi našli. Pro tento účel máme připraven formulář na webových stránkách.

Každý navrhovaný dokument je posouzen akvizičními pracovníky, a je-li v souladu s profilem knihovního fondu, bývá většinou obratem pořízen.

Přijdete-li do Knihovny AV ČR osobně, rozhodně se nezapomeňte nejprve rozhlédnout. Vizuálně nejatraktivnější částí knihovny je totiž bezesporu studovna. Najdete ji v bývalé bankovní dvoraně sídla Akademie věd ČR na Národní 3, vystavěném v letech 1858–96 architekty Ignácem Vojtěchem Ullmannem a Friedrichem Schachnerem (obr. 4). V letech 1998–99 prošla studovna rozsáhlou rekonstrukcí,

menší úpravy interiéru probíhají dále průběžně podle potřeb knihovny a jejích čtenářů. Nyní disponuje 140 studijními místy, počítačovou studovnou s 12 stanicemi a 8 individuálními studovnamí. Čtenáři mají ve volném výběru k dispozici několik posledních čísel z 450 vybraných titulů časopisů, 15 tisíc svazků oborově řazeného knihovního fondu, referenční literaturu a publikace vydané ústavu Akademie věd ČR.

Návštěvníci se mohou připojovat k internetu na vlastních zařízeních prostřednictvím WiFi a sítě Eduroam, nebo navštívit samoobslužnou počítačovou studovnu. V rámci sítě funguje i barevná tiskárna pro formáty A4 až A3. K pořízení kopií z dokumentů slouží samoobslužná kopírka, digitální reprodukce lze provádět bezplatně na samoobslužném skeneru.

Pro ty nejnáročnější vybudovala knihovna v r. 2017 celkem 8 individuálních studoven. Soukromé místo pro studium je možné si pronajmout prostřednictvím online formuláře na jeden, pět nebo 20 otevíracích dní. Rezervaci získá čtenář klíč od uzamykatelného prostoru vybaveného také připojením 220 V a přístupem k WiFi. Zde si po celou dobu pronájmu může s výjimkou potravin ponechat vše, co k práci potřebuje (obr. 3).

Využívat studovnu mohou všichni čtenáři, kteří se registrují osobně. Pro zkušební nebo jednorázovou návštěvu knihovny lze zakoupit pouze jednodenní vstupenku. Všechny zájemce rádi provedeme, povíme podrobnosti o tom, jak, proč a pro koho byla budova vystavěna, a seznámíme s tím, co vše zde najdete dnes a jak se v nabídce co nejlépe zorientovat. Pro exkurze jak jednotlivců, tak skupin doporučujeme si předem domluvit termín.

Podrobný popis všech služeb Knihovny AV ČR najdete na webových stránkách www.knav.cz. Na stejném místě se můžete dozvědět i něco navíc – např. že knihovna je veřejnou výzkumnou institucí v oblasti knihovny nebo že buduje a spravuje obsáhlou databázi ASEP (Automatizovaný systém evidence publikací), v níž jsou od r. 1993 evidovány výstupy vědeckého výzkumu pracovníků Akademie věd.

Těšíme se na vaši návštěvu, ať už se rozhodnete zavítat osobně, nebo „pouze“ vzdáleně z domova či zaměstnání.

Knihovna AV ČR
Národní 3, 110 00 Praha 1
Otevírací doba: po–pá, 9–19 hod.
tel.: 221 403 208
e-mail: infoknav@knav.cz
www.knav.cz
www.facebook.com/knav.cz

Elektronické informační zdroje dostupné prostřednictvím vzdáleného přístupu na www.knav.cz/vzdaleny-pristup

Digitální knihovna AV ČR
<http://kramerus.knav.cz>

Online katalog včetně elektronických knih a časopisů
<http://katalog.knav.cz>

Evidence výsledků vědecké práce v AV ČR
www.knav.cz/asep